

Scheppingspsalmen

PSALM 65

De ps. van stilte(verstilling) en lofzang(viering) Volgens Kooijman een psalm uit de tijd van de ongedesemde broden¹. De jood ging op pelgrimtocht naar Jerusalem² en hij kwam tot verstilling en viering.

Hij verliet het 'ongezuurde' en kwam tot het nieuwe naar aanleiding (maart-april) van de nieuwe oogst. De verwrongdheden en de schendingen (het kwaad dat hem te sterk was, dat macht over hem had) was hem duidelijk wanneer hij de schepper gedacht, wanneer hij onder de goedgunstigheid van de schepper kwam, de bevrijding uit Egypte, maar ook de oogst op het veld: het vette van de olijven, de weiden waarin de bergen, waren gewikkeld en de tooi van het koren in de dalen....

Dat alles kwam van de Machtige van Sion. In de tempel beleefde hij dat centraal ter gelegenheid van die pelgrimstocht. Vanuit de tempel en zijn voorhoven kwam het goede en het heilige.

Aleen wie *verstilld* leeft kan dat gaan vieren.

Al een wie de schendingen en de verwrongdheden wil *keren* kan meedoen aan het gejuich in de tempel.

De schepping is voor de jood niet het eenmaal gebeurde ontstaan. Vanuit Sion vloeit het water van de getemde *oerhoos* naar het land en de woestijn. Goed en macht, in genegenheid en kracht buigt God, de Machtige zich naar de aarde.

PSALM 74

Hoelang nog... ? Plaatst ons onmiddellijk in apocalyptische sfeer. De psalm is waarschijnlijk ontstaan vanuit de overblijvende rest *gebogenen* en *behoeftigen* na de verwoesting van de tempel bij de aanval uit Babel 587 v Chr³. De kapitelen met hun vlechtwerk van granaatappel werden stuk geslagen...

Waarom? Tot hoelang?... Treedt toch op Machtige uit Sion. Weet dan toch (18), gedenk (2) dat Gij een verbond hebt met uw tortel⁴. Zie je niet wat ze doen. Ze vernielen uw tempels en zetten er hun tekens, terwijl Gij, Machtige, de zeemonsters hebt bedaald voor ons, de *oerzee* hebt doen uitdrogen en nieuwe stromen en bronnen hebt geactiveerd... tenslotte is dat gebleven, tenslotte heb Je uw belofte gehouden...

Toch formuleren de joden *midden het gehoon en het gejoel van de haters* (benauwers) hun gebed opdat Jahwe *zijn rechter hand uit zijn boezem zou halen* en zou optreden omwille van de *weerlozen, die vernederd worden*.

We kunnen ons van de eindtijdgedachte niet ontdoen wanneer we de vernietiging van het zeemonster, gegeven aan een gemeenschap om op te eten (de filistijnen?) horen vernoemen.

1 De viering van het Matsot-feest, waar het latere Pesachfeest uit ontstond

2 Deut. 16: 16-17.

3 2 Kon. 25: 8-12.

4 Hos. 7: 11.

Gods Naam wordt ontluisterd. Is het misschien niet stil genoeg? Of is er geen *verstilling* genoeg? (cfr. psalm 65)?

In de verstilling zullen nog meer beseffen hoe sterk het gehoon is met Gods *gebogenen* (armen) en *behoeftigen* (ontrechten) en dan zal God wellicht luisteren...

Of zijn wij niet *verstild* genoeg om te zien dat die God er nog altijd is, dat de bronnen nog stromen (het woord en de schepping) en dat er misschien toch nog profeten zijn, die Gods Woord willen *tot zich nemen*.

PSALM 104

Deze psalm begint en eindigt met Loof de Heer, Zegen de *wezer* / JHWH. Zegenen betekent voor de jood, ontzag en uitlokken van Gods grootheid, en in de volgende beweging, bevestigen en beamen van die grootheid. Als beeld van Gods ziet de mens de grootheid van Jahwe in alles, en in de hemelen (de kosmos) en te land en ter zee. Overall heeft Hij de oerkracht bedwongen en bestaat Hij als, *Wezer*, als gaande voor-ons, achter, boven en onder ons... Alles is geschapen voor ons, de struiken voor de vogels, de klippen voor de dassen, de bergen voor de gemzen....

Anderzijds is die grootse natuur bode van God (vuur als toorn..) en de mens is dienaar van die God (zoals hij smorgens werken gaat).

In die bewondering wordt de mens aangesproken om Gods beeld van solidaire en betrokken *bevrijder* (/Wezer) te zijn. Dat is de vorm waarin hij kan beamen, of God zegenen. (Loof de Heer = begin en einde van de psalm). De eindzin wijst erop dat die psalm liturgisch werd gebruikt. De biddende gebruiker spoort zijn omgeving aan om ook God te zegenen. (Baruch) Leviathan, het watergedrocht, wordt hier niet zo schrikwekkend geschilderd als in de voorgaande psalm. Eigenlijk wordt hij hier vernoemd als parallel met de *oerhoos* (de chaoszee, die bedwongen is door Jahwe en waar de aarde als een kleed op ligt). De Willebrord vertaling schrijft *Gij kunt ermee spelen*. Kooijman vertaalt *om ermee te lachen.. m.a.w. een peulschilletje*.

We denken spontaan op de evangelische aanmaning *wie niet wordt als deze kinderen*. Wie geen basisvertrouwen heeft, wie het basisritme dat God in de schepping legt niet onderkent staat niet open genoeg voor Zijn Boodschap. We staan geschreven in Gods hand. We kunnen vertrouwen op zijn *handvaardigheid* als we zien hoe Hij het geregeld heeft voor-ieder-een ten beste. Denken we op Jezus zijn verwijzing naar de bloemen in het veld en de zorg om de mus... de ooievaar, de das, de gemzen,....

Psalmen bij het zoeken naar de weg

In ballingschap mist men veel, maar dat is niet het egele plaatje

1. De gemeenschap werd herontdekt. Rangen en standden vielen weg. Mensen zien weer mensen.
2. Het gedrag werd belangrijk, mensen werden bemiddelaars van Jahwe, de tempel is er niet meer en de offers kunnen niet meer worden opgeragen.
3. Er ontstaat een nieuw type van leiderschap. Rondom gemeenschapskernen,

zonder pretenties, zonder privileges...

4. Het worden leerkringen. Daar werden traditiestromenverzameld: gemeenschapsordening⁵.

5. Jahwe wordt ontdekt als Degene die er is, eigenlijk aan hen gebeurt, die bevrijdt.

PSALM I

Welvarend, gelukkig, gezegend, welzalgig,.. alle vertalingen proberen op hun manier iets te zeggen aan die man

1. Hij luistert niet naar het beraad van doemenden⁶. De *bewarenden* gaan niet naar het beraad van de doemenden onder elkaar.

2. Hij staat niet op de weg van de misdaad: bloed vergieten, belagen van de goeden⁷,

3. Hij gaat niet naar de zitting der zwetsers (ongebreidelde grootspraak, de wijn van de ludruchtige en het leeghoofd⁸. Zij ondermijnen het recht, de handel, de sociale omgang⁹.

Tegenover wat hij NIET doet staat dat hij *zucht* (een liefdesuiting) dag en nacht in de *aanwijzing*: de tora, de wet. En dat brengt hem *jichoed*, (my -stieke vereniging) vreugde.

De psalmist is gestekt als een boom. Hij is door iemand naar die kringen gebracht, de tora is het irrigatiesysteem waardoor de boom vruchtbaar wordt. Het *welvarend zijn* wordt toegezegd, ook het gedrag wordt toegezegd, door de kring waarbij de *bewarende* aansluit. Kaf zijn, door de wind weggeblazen als niets is het deel van de doemende. Die doemende laat niet over zichzelf beslissen.. zij worden niet bewaard zij staan ook niet aan de watergleuven (van de tora). Zij sluiten zichzelf buiten en Jahwe *stekt* de bewarende op de vruchtbare plaats.

PSALM 19

De meeste verklaarders zijn er mee eens om te zeggen adt hier twee psalemn in mekaar werden gebracht nl JHWH's lof om zijn schepping en de ernst en het egwicht van de Tora: de majestueusiteit van zijn wet *kabod* = waardigheid.

Dag en nacht vertellen dat hemelverhaal aan mekaar . Al doorgronden wij het niet helemaal toch spreekt het ook onder ons . Veraf en heel dicht bij .. onder ons Hem, die wij niet zien!

Bij de beschrijving van de schepping speelt de zon een grote rol. Hij wordt beschreven als een bruidegom, die in de bruidstent (2 Sam. 16-22) haar eerste nacht door brengt¹⁰ .

Ook de wet is een waardigheid . Die Tora vindt men in alle aanwijzingen van ouders, leraren en mondelinge traditie. De rode draad daarin de WEZER¹¹. Hij heeft Israël bezocht, Israël is aan Hem geboren, door Hem geordend tot wat

5 Deuteronomium/ mystiek-kritische profeten/ tradities rond vorming en levenservaring.

6 Doemenden: pessimisten, die het kwaad onder elkaar beramen, zie Jer. 17: 7-8; Spr;4: 14-17; Wijsheid 1: 16-2: 20.

7 Spr. 1: 10-16.

8 Spr. 20: 1.

9 Hos. 7: 5-Ps. 119: 51.

10 2 Sam. 16-22.

11 Specifieke vertaling voor JHWH die door Kooijman wordt gebruikt.

het is in eerbied, verantwoordelijk laten zijn . Zijn aanwijzingen zijn: licht, vreugde, waarheid.

Door de ontzetting, ontzag, komt men er toe enerzijds alle zekerheden kwijt te zijn, maar dan ook met zijn twee voeten op de grond te staan: Goud wordt dan wat het eigenlijk is . Zelfs de zoetste honing kan niet bieden wat Jahwe aan betrouwbaarheid biedt.

Als knecht van JHWH wil de psalmist van dwalingen vanuit zichzelf, of door geweld van anderen, gespaard blijven om zo één te zijn als zijn Wetgever (gaaf, niet-korrupt, waar, onverdeeld). Dat is dienst (avoda -> ebed) Dat is ook de mystieke bewogenheid van het eindgebed . Zo beginnen veel psalmen: *Laat mijn bereidwillige mond jou toch behagen*¹².

Eigenlijk zijn er geen twee psalmen maar zijn de beide parallel gesteld. Zoals de knecht in de dag zijn weg met ontzag voor jahwe gaat, doorloopt de zon haar weg.

DE ZON STAAT KLAAR, DE KNECHT BRENGT HET LICHT VAN JAHWE'S AANWIJZINGEN.

PSALM 25

Een alfabetische psalm en toch een psalm met eenheid . Beginnen met a en dan ook b zeggen. Naar jou (a) in jou (b). Dan kan de *genegenheid*, die in JHWH is, ook in mij zijn ...

Het middenvers van de tweede strofe is vs. 2. Telkens weer moeten wij handen en voeten geven aan de genegenheid die we in God vinden. Die bekering voltrekt zich volgens een duidelijk patroon, die in de psalmen van recht en onrecht duidelijk worden. De naam van Jahwe is ook *genegenheid* vertaald in vergeving.

De psalm wordt in het laatste vers, dat niet meer in de alfabetische volgorde past getrokken op het vlak van het volk Israël.

PSALM 136

Een psalm van lof en erkenning.

Tot 26 keer toe begint de tweede zin (deel B van de hymne) met het hebreeuwse **כִּי יִטוּב** //want//waarlijk... zijn genade (goedertierendheid, genegenheid¹³) is eeuwig.. Erkennen: openlijk van iets blijk geven, met waardering, bewondering, dankbaarheid, toegeven hoeveel iemand betekent, iemand de waardigheid geven die hem toekomt... Die erkenning is meer dan de vanzelfsprekendheid die volgt op Gods genade.

Chèsed (hebr.genade/goedertierendheid)... Gods 'handen', waarmee Hij het maakt, meer nog dan wij het kunnen verhoppen... concreet.. daadwerkelijk... buitenmate

De opbouw van de hymne wordt volledig gerespecteerd. a-b-b-a

Van scheppen naar bevrijden, bevrijden en scheppen, zoals het was in het begin en nu....

12 Ps. 119.

13 **חֶסֶד** common noun masc sing const suffix: 3rd pers masc sing **H2617** **חֶסֶד** 1) goodness, kindness, faithfulness 2) a reproach, shame

Waarschijnlijk een psalm van het Pesach(matsot feest. De Ex.15: 21 hymne van het eerste verbond wordt verder uitgebouwd en er is sprake van het brood (ongedesemde broden).

Let ook op de beschrijvingen van de scheppende God, *die de aarde op de wateren* neerliet... als een koperdrijver de aarde uitstampt op de wateren
(Kooyman)

De Willebrord vertaling geeft bij het eerste vers aan dat het de grote Hallel psalm is. Inderdaad zo zou men God moeten kunnen loven, nu en altijd. De vertaling van Kooymans *erken Uw Schepper en Bevrijder* is wat theoretischer al zit het er ook in. Bij het refrein komt nog duidelijker de structuur uit wanneer men vertaalt, *Ja, waarlijk voor altijd zijn genegenheid!*

PSALM 139

Een zeer persoonlijke scheppingspsalm.

De Schepper heeft me gevormd en 'peilt'(doorgrond) en 'kent'(voelt) mij. We zijn te gewoon aan de griekse opvatting van ziel en lichaam. De Hebreeuwse

opvatting van de mens is anders. Het werkwoord *voelen* / *jada* heeft in zijn stam het woord 'jad' / hand. Gods kennen is ook een voelen: een hartsaangelegenheid.

Vandaar het werkwoord *voelen* in sommige vertalingen is gebruikt in plaats van *kennen*. Gods kennen is een kennen met het hart. Het gaat in de richting van de tederheid (genade/goedertierendheid, zoals in de vorige psalm/ aanraking die niet vrijblijvend kan; je kan bekeken worden zonder dat je het weet, maar niet aangeraakt zonder dat je het weet).

vs. 24 vertaalt men ook *zie of een weg van gewrochten in mij is*. Eigenlijk gaat het om een aantijging van afgoderij, waartegen de psalmist in gebed gaat. Heel de psalm klinkt door. Je bent toch de echte God. Mijn Schepper. Ik voel nog de hand waarmee Jij me gemaakt hebt... van voor ik er was... Ook mijn wederkerige Schepsel-zijn, mijn antwoord op uw scheppingsdaad is authentiek en mijn onderdanigheid is niet enkele theoretisch, maar hart en nieren zijn ervan doordrongen... dat VOEL ik.

Ik voel dat overal, binnen en buiten mij (2-4), op alle plaatsen (5-10), buitenmate (ik kan het niet aan) of het is sterker dan mezelf, dag en nacht (11-12), grensoverschrijdend (UIT- zonderlijk, uit het niet-iets, uit het Goddelijk niets buiten Hem, uit - geroepen, naar buiten opgeroepen) (13-16), Het grondbesef is. God kende ons verhaal voor er van ons sprake was. En wij staan er heel ons leven voor in bewondering en toch is bet ons TE.... Van hieruit distantieert de psalmist zich vn het antijahwisme en de afgoderij. Tot vijfmaal toe (het sterkst *walgt hij*) bezweert hij de *doemenden* (degene die heulen met het jahwisme, maar dit alleen doen om hun profijt). Het typische van de psalm is dat de bidder/twee laatste verzen/ geen theoretische of dogmatische verantwoording geeft van zijn geloofsbrieven.

Hij roept zijn *ervaringen* als getuigenis op bij God en vandaaruit vertrouwt hij erop. God weet/voelt en hij meteen dat zijn geloof authentiek is.

Vanuit die ervaring - wetende dat hij het meent en echt is met zichzelf - bidt hij God om verder door Hem gedragen te worden... De Schepping is zijn geloofsgrond. Die Schepping voelt hij nu nog.

Psalm 147

De redding uit de ballingschap is de goedheid van Wezer/JHWH, die het allemaal bepaalt. De sterrenwichelaars zijn *charlatans*. Ze weten er niets van.. God is het die het doet... God is mild, de sterren zijn leugenachtig. De Chaldeeen, de Babyloniers, de sterrenwichelaars zijn onbetrouwbaar. In een andere allusie wordt het beeld van de **rechtspraak** gebruikt, de gebogene wordt ondersteund, terwijl de *doemende* (de meenedige, degene die de weduwen kwaad wil doen), niet ondersteund wordt. De gebogene is Israël, de doemende is Babyln.

De *heerser* zal geen bevrijding smaken. De paarden en wagens, krijgshaftige zelfzekerheid is *naderende ineerstorting*, facade. De tegenpool is ONTZAG. De derde strofe speelt in de tijd van Nehemia want Jerusalem heeft weer grendels op zijn poorten. Er is voldoening en verzadiging en de verdrukte is reeds veilig binnen de poorten en het rechtssysteem.

De kroon op het werk van Jahwe is het ontzag dat Jacob (Israël) voor Hem heeft. (Van gebogene en ontzag hebbende, naar voldoening en verzadiging, tot Zijn regelingen, inzetten binnen Jerusalem)

Een tweede lijn loopt van de hemelen, sterren.. naar de rivieren. Zo is de Schepper betrokken op zijn schepping.

Telkens helpt Hij de Israëlieten, de gebogenen, de gelovigen...

In de schepping hebben de israëlieten in hun ballingschap ervaren dat god voor hen is. Enkel dit hadden ze nog over. Terwijl voor andere volkeren de natuurreligies spraken van goden die afgunstig waren, spreekt het Jahwisme van een God die er-is-voor-hen. De II Jesaja zal Schepper en verlosser combineren. Jahwe immers brengt de ommekeer, kering, in hun lot en niet de sterren (het lot). Hij (Persoonlijk) is er! Zoals Hij in de natuur keert. Die kering is 'mild' en 'goed'.

Inhoudsopgave

PSALM 65.....	1
PSALM 74.....	1
PSALM 104.....	2
PSALM I.....	3
PSALM 19.....	3
PSALM 25.....	4
PSALM 136.....	4
PSALM 139.....	5
Psalm 147.....	6